

تذنبوا لذهب
الله بكم و
لجاء بقوم
يذنبون
فيستغفرون
الله فيغفر
لهم “Eğer siz günah işlememiş olsaydınız Allah
sizi yok eder, başka bir kavim getirir, onlar günah işlerler, günahlarının bağışlanmasını
Allah'tan isterler, Allah da onları bağışlar"[8] anlamındaki hadis bu gerçeğe işaret
etmektedir. Kur'ân'ı Kerîm'de pek çok âyette yüce Allah ve bir
çok hadis-i şerifte Peygamberimiz (a.s.) tövbe etmeyi emretmektedir: و
توبوا الى
الله جميعا
ايه المؤمنون
لعلكم تفلحون
“Ey müminler! Hepiniz Allah’a tövbe ediniz ki kurtuluşa eresiniz”
(Nur, 24/31). يا ايها
الناس توبوا
الى الله و
استغفروه
فاني اتوب في
اليوم ماة مرة
 "Ey insanlar! Allah'a tövbe edip O'ndan af dileyiniz. Zira ben O'na günde
yüz defa tövbe ediyorum."[9] و الله
لاستغفر الله
و اتوب اليه في
اليوم اكثر من
سبعين مرة "Vallahi ben günde
yetmiş defadan fazla Allah'tan beni bağışlamasını diliyor, tövbe ediyorum."[10] Anlamındaki
âyet ve hadisler, işlediğimiz günaha mutlaka tövbe etmemiz gerektiğini ifade
etmektedir. Tövbe etmek, hem Allah ve Peygambere itaattir hem de günahlardan
kurtuluştur. Tövbe etmeyen insan kendisine zulmetmiş olur. و
من لم يتب
فولئك هم الظا
لمو ن "Kim tövbe etmezse işte onlar zalimlerin ta kendileridir"
(Hucûrat, 49/11) anlamındaki âyet bunun delilidir. Kur'ân-ı Kerîm'da, işlenen
günahlara tövbe etme ile ilgili örnekler vardır. Yüce Allah Adem
(a.s.) ve eşini cennete koymuş ve orada her türü nimetten yiyip içebileceğini
bildirmiş, imtihan için bir ağacın meyvesinden yemeyi yasaklamış ve و
لا تقربا هذه
الشجرة
فتكونا من
الظالمين "…Şu ağaca
yaklaşmayın, yoksa zalimlerden olursunuz" (Bakara, 2/35) buyurmuştur. Adem (a.s.) ve eşi
Şeytana kanarak bu yasağa riayet edememişlerdir (Bakara, 2/36). Adem (a.s.) ve eşi yaptığına
pişman olmuşlar ve günahlarına tövbe etmişlerdir:
فَتَلَقَّى
آدَمُ مِنْ

رَبِّهِ
كَلِمَاتٍ
فَتَابَ
عَلَيْهِ " Adem (vahiy yoluyla)
Rabbinden bir takım kelimeler aldı ve O'na tövbe etti …(Bakara, 2/37) .
 قالا ربنا
ظلمنا انفسنا
و ان لم تغفر
لنا و ترحمنا
لنكونن من
الخاسرين "Rabbimiz! Biz
nefsimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize merhamet etmezsen mutlaka biz ziyana
uğrayanlardan oluruz' diye yalvardılar" (A'râf, 7/23). Allah da onların tövbelerini
kabul etti. Musa (a.s.) birine bir yumruk vurmuş ve adam ölüvermiştir (Kasas,
28/15). Bunun üzerine, قال رب
اني ظلمت نفسي
فاغفرلي فغفر
له "Rabbim, ben nefsimi zulmettim, beni bağışla (diye) yalvarmış Allah da onu
bağışlamıştır" (Kasas,28/16). Zikrettiğimiz ayet ve hadisler, tövbe etmenin gerekliliğini,
verdiğimiz örnekler ise yapılan tövbeleri Allah'ın kabul ettiğini ifade etmektedir.
 III. TÖVBE’NİN UNSURLARI Tövbenin üç
unsuru vardır: a) Tövbe etmeyi gerektiren günah b) Günaha tövbe
eden insan c) Tövbeyi kabul eden Allah. 1. Tövbe etmeyi gerektiren günah
Tövbenin söz konusu olabilmesi için işlenmiş bir günahın bulunması
gerekir. Günah, Kur'ân-ı Kerim'de "büyük günah" ve "
küçük günah" olmak üzere iki çeşit olarak zikredilmiştir:
 ان تجتنبوا
كبائر ما
تنهون عنه
نكفر عنكم
سيئاتكم و ند
خلكم مد خلا
كريما "Eğer siz size yasaklanan günahların
büyüklerinden kaçınırsanız sizin küçük günahlarınızı
örteriz ve sizi güzel bir yere (cennete) koyarız" (Nisa, 4/31) buyurulmuştur. Bu
âyette büyük günahlar "kebâir" kelimesi ile küçük
günahlar ise "seyyiât" kelimesi ile ifade edilmiştir. Başka bir âyette bu
husus şöyle ifade edilmektedir. الذين
يجتنبون
كبائرالاثم و
الفواحش الا
اللمم ان ربك
واسع المغفرة...
"(İşlerini en güzel biçimde yapan mümin) kimseler, küçük
günahlar hariç büyük günahlardan ve çirkin işlerden
kaçınırlar. Şüphesiz Rabbin, bağışlaması çok geniş olandır…" (Necm,
53/32). Bu âyette de günahlar, "büyük günahlar - çirkin işler"
ve "küçük günahlar" olmak üzere iki çeşit olarak zikredilmiştir.

emir ve yasaklarına uymamak, haram kıldığı şeyleri yapmak ve işleyenlere ceza olarak Allah'ın gazabı, laneti, azabı ve cehennem olduğu bildirilen günahları işlemektir. Allah ve Peygamberin emir ve yasaklarına uymak sevap, uymamak ise günahtır. Mümin küccedil;ük büyük demeden her türlü günahtan sakınmalıdır. Tübeyi gerektirmiyor diye küccedil;ük günahları işlemek doğru bir davranış değildir. Çünkü küccedil;ük günahlar çoğaldıkça insanın büyük günahlar işlemesine sebep olabilir. Tübenin geçerli olabilmesi için makbul bir tüvbe olması gerekir. Makbul tüvbe şartlarına uygun yapılan tüvbeye denir ki bu tüvbe, Kur'ân'da "tüvbe-i nasûh" olarak ifade edilmektedir. #1610;#1575; #1575;#1610;#1607;#1575; #1575;#1604;#1584;#1610;#1606; #1575;#1605;#1606;#1608;#1575; #1578;#1608;#1576;#1608;#1575; #1575;#1604;#1609; #1575;#1575;#1604;#1607; #1578;#1608;#1576;#1577; #1606;#1589;#1608;#1581;#1575; "Ey müminler! Allah'a içtenlikle tüvbe edin" (Tahrîm, 66/8) "Tüvbe-i nasûh" samîmî olarak yapılan, insanın halini düzeltme ve sütün memeye dünmediği gibi kişinin bir daha o günaha dünmesine engel olan tüvbe demektir.[15] Hz. Ömer, #Uuml;bey ibn Ka'b ve Muâz bin Cebel nasûh tüvbesini şöyle tanımlamışlardır: “Tüvbe-i nasûh, sütün memeye dünmediği gibi kişinin tüvbe ettiği günaha bir daha dünmemesidir."[16] Hz. Ali, bir bedevînin, #1575;#1604;#1604;#1607;#1605; #1575;#1606;#1610; #1575;#1587;#1578;#1594;#1601;#1585;#1603; #1608; #1575;#1578;#1608;#1576; #1575;#1604;#1610;#1603; “Ey Allah’ım, senden beni bağışlamamı diliyor ve (sana günahlarımdan dolayı) tüvbe ediyorum ” diyerek tüvbe ettiğini duymuş ona, “Ey adam! Tüvbede dil çabukluğu, yalancıların tüvbesidir” demiştir. Adamın, “O halde tüvbe nedir?" diye sorması üzerine, Hz. Ali ona, "Tüvbenin altı özelliği vardır" demiş ve bu özellikleri şöyle sıralamıştır: 1. Geçmiş günahlara pişmanlık duymak, 2. Yerine getiremediği farzları kaza etmek, 3. Mazlumun hakkını vermek, 4. Hak sahipleriyle helalleşmek, 5. Bir daha günaha dünmemeye azmetmek, 6. İbadet ve itaat ile nefsi olgunlaştırmaktır.[17] Günah işleyen insan ya "Allah hakkını" veya "kul hakkını" ihlal etmiş olur. Bir başka ifade ile insan; Allah'a karşı veya insanlara karşı günah işlemiş olur. a) Allah'a karşı işlenen günahlar. Bu tür günahlar iki şekilde işlenir. 1. Allah’n farz kıldığı bir görevi terk etmek. Bu tür günaha tüvbe, pişmanlık duymak ve hemen o görevi yapmaya başlamak, geçmişte yapamadıklarını kaza etmek, Allah'tan af ve mağfiret dilemekle gerçekleşir. Mesela mümin namaz kılmıyor ve oruç tutmuyorsa hemen namaz kılmaya ve oruç tutmuyorsa başlar. 2. Allah'ın haram kıldığı ve yasak ettiği bir şeyi yapmak. Bu tür günaha tüvbe, haram ve yasak olan söz, fiil ve davranışı terk etmek, yaptığına pişman olmak, Allah'tan af ve mağfiret dilemekle gerçekleşir. Mesela içki içenin derhal içkiyi, kumar suçu işleyenin kumarı terk etmesi gerekir. "Allah hakkı" ile ilgili günaha tüvbe etmede üccedil; şartın birlikte bulunması gerekir: 1. Günah işlediğine pişmanlık duymak, 2. İşlediği günahı terk etmek 3. O günahı bir daha yapmamaya karar vermek. Bu üccedil; şarttan biri eksik olursa tüvbe geçerli olmaz. b) İnsanlara karşı işlenen günahlar. Bu tür günahlar da iki şekilde işlenir. 1. Borcu vermemek, malına veya canına zarar vermek şeklinde maddî olur. Bu tür günaha tüvbe edebilmek için haksız olarak elde edilen malın sahibine iadesi; mal mevcut olup sahibi bilinmiyorsa, bu malın sadaka olarak verilmesi; zarar, telafi edilen bir şey ise bu zararın

telafi edilmesi gerekir. Dövme gibi telafisi mümkün olmayan bir hak ise özür dilenmesi gerekir. 2. Gönül kırmak, üzmek, gıybet etmek, su-i zanda bulunmak şeklinde manevi şekilde olur. Bu tür günahın tövbesi hak sahibinden özür dilenip helallik alınmak suretiyle yapılır. Hak sahibi ölmüş ise arkasından hayır dua yapılır, hayır ve hasenat işlenir. Dolayısıyla "kul hakkı" ilgili günaha tövbede, Allah hakkı ile ilgili tövbedeki şartlara ilave olarak kul hakkından kurtulmak ve hak sahibi ile hellaşmak şarttır. من كانت له مظلمة لاحد من عرضه او شيئ فاليتحلله منه اليوم قبل ان يكون دينار و لا درهم ان كان له عمل صالح احذ منه بقدر مظلمته ان لم يكن له حسنات اخذ من سيئات صاحبه فحمل عليه "Kimde başkasının malı ve namusu ile ilgili hakkı varsa, paranın ve malın geçerli olmadığı kıyamet günüden önce o kişiden helallik alsın. Aksi taktirde o kişinin iyiliklerinden alınarak, yaptığı haksızlıklara mukabil hak sahibine verilir. O kişinin iyiliği yoksa hak sahibinin günahlarından alınarak haksızlık edene yüklenir.”[18] Âyet ve hadislerde "tövbe" kelimesi ile birlikte geçen ve âdetâ onunla özdeleşen bir kelime daha vardır ki, o da “istiğfar” kelimesidir. İstiğfâr, Allah'tan af ve bağışlanma dilemektir. Bu iki kelime “tövbe-istiğfar” olarak ifade edilir. İnsan, istiğfar ile kötülüklerden ayrılırken tövbe ile Hakk'a dönüş olur. Yüce Allah, و ان استغفروا ربكم ثم توبوا اليه “Rabbinize istiğfar edin, sonra O'na tövbe edin buyurmaktadır (Hûd, 11/3). Tövbe etmede zaman ve mekan a) İşlenen günaha en kısa zamanda tövbe edilmelidir. Çünkü tövbeyi geciktirmek ayrı bir günahtır. Tövbe etmeyi geciktiren kimse, Allah'ın "tövbe edin" emrine uymamış olur. Yüce Allah, tövbenin acele yapılmasını emretmektedir: انما التوبة على الله للذين يعملون السوء بجهالة ثم يتوبون من قريب فاولئك يتوب الله عليهم "Allah katında tövbe ancak bilmeyerek günah işleyip sonra çok geçmeden tövbe edenlerin tövbesidir. İşte Allah bunların tövbesini kabul eder…" (Nisa, 4/17). Ayette geçen "es-sû" kelimesi, küfür, şirk, nifak ve isyan gibi bütün günahları kapsar.[19] "Bilmeyerek" diye çevirdiğimiz "cehâlet" kelimesi, bir

söz, fiil veya davranışın günah olduğunu bilmeyerek yapmak anlamında değildir. Tâbiin alimlerinden Katâde b. Dâime Hz. Peygamberin ashabının bilerek veya bilmeyerek yapılsın her günahın cehalet olduğu konusunda ittifak ettiklerini söylemiştir. (اجمع اصحاب النبي على ان كل معصية فهو بجهالة عمدا كانت اوجهلا).[\[20\]](#) Dolayısıyla Allah'a isyan eden kimse o günahı terk edinceye kadar "câhildir" فكل من عصى ربه فهو جاهل حتى ينزع عن معصيته ;[\[21\]](#) Ayette geçen "min karîbin" ile maksat, ölümden önce, yaşama ümidi var iken tövbe edilmesidir. Peygamberimizin (a.s.), ان الله عز و جل ليقبل توبة العبد ما لم يغرغر “Allah kulunun tövbesini can boğaza gelmedikçe kabul eder” ;[\[22\]](#) anlamındaki hadisi buna işaret etmektedir. Son nefeste yapılan îman da[\[23\]](#) tövbe de makbul olmaz. Nitekim son nefesinde denizde boğulmak üzere iken tövbe edip iman etmek isteyen zalim Firavun'un imanı kabul olmamıştır. [\[24\]](#) Nisa suresinin 18. âyetinde son nefeste yapılan iman ve tövbenin makbul olmadığı açıkça bildirilmektedir: و ليست التوبة للذينن يعملون السيئات حتى اذا حضر احدهم الموت قال اني تبت الئن و لا الذين يموتون و هم كفار "Yoksa makbul tövbe, ننننن (günahları) yapıp yapıp da sonra kendilerine ölüm gelip çatınca, 'işte ben şimdi tövbe ettim' diyen kimseler ile kâfir olarak ölenlerin tövbesi de değildir…" (Nisa, 4/18) İmam Gazalî, kişi yaptığı işin günah olduğunu anladığı an, derhal nedamet duymalı ve iyi ameller işleyerek günahlarını silmelidir. Aksi halde kötülükler kalbini kaplar, sonra bunun izalesi zor olur, demektedir.” ;[\[25\]](#) Tövbe etmede niçin acele edilmesi gerekir? Acele edilmesi gerekir ç ünkü ölümün bizi ne zaman yakalayacağı belli değildir. Ayrıca tövbe edilmediği takdirde çoğalan günahlar kalbin kararmasına sebep olur. Çünkü her günah ile kalpte siyah bir nokta hasıl olur. Peygamberimiz (a.s.) bu konuda şöyle buyurmuşlardır: ان المؤمن اذا اذنب كانت نكتة سوداء في قلبه "Mümin bir günah işlediği zaman kalbinde siyah bir nokta oluşur." [\[26\]](#) كلا بل ران على قلوبهم ما

كانوا يكسبون
"Hayır hayır! Doğrusu onların kazanmakta oldukları (günahlar) kalplerini paslandırmıştır"
(Mutaffifîn, 83/14) anlamındaki âyet de bu gerçeğe işaret etmektedir. b)
Tövbe için belirli bir mekana ihtiyaç yoktur. Kişi her zaman her yerde
tövbe edebilir. Yeter ki samimiyetle Allah'a yönelsin, günahının affını istesin.
Tövbe, camide, evde, işyerinde, yolda her hangi bir yerde yapılabilir. Kişinin
günahlarını göz önüne getirerek onların çirkinliklerinden kurtulmaya
karar verdiği her yer, tövbe için bir mekandır.Yunus (a.s.)'ın balığın karnında
karanlıklar içinde günahını itiraf ederek tövbe etmesi bunun delilidir.
و ذا النون اذ
ذهب مغاضبا
فظن ان لن نقدر
عليه فنادى في
الظلمات ان
لااله الا انت
سبحانك اني
كنت من
الظالمين
فاستجبنا له و
نجيناه من
الغم و كذالك
ننجي
المؤمنين “(Ey Peygamberim!)
Balık sahibi (Yunus'u) da hatırla. Hani öfkelenerek (Allah'tan izin almadan halkının arasından
ayrılıp) gitmişti de bizim kendisini sıkıştırmayacağımızı sanmıştı. Karanlıklar
içersinde 'Senden başka hiçbir ilah yoktur. Seni eksikliklerden tenzih ederim.
Ben gerçekten nefsime zulmedenlerden oldum' diye dua etmişti. Biz de onun duasını kabul
ettik ve kendisini kederden kurtardık. İşte biz müminleri böyle kurtarız" (Enbiya,
21/87-88). c) Tövbe etmek için aracıya ihtiyaç yoktur.
Tövbenin yeri, iman ve ihlasın yeri olan kalptir. Kalbiyle Allah'a yönelen, günah
işlediğine pişmanlık duyan ve işlediği günahı terk eden kimse tövbe etmiş sayılır.
 2. Günahına tövbe eden insan İnsan günah işleyebilir.
Önemli olan insanın hiç günah işlememiş olması değil günah işlediğinin
bilincinde olması, yaptığı hatanın farkına varması, Allah ve Peygambere isyan durumuna
düştüğünü anlaması, işlediği günahı dolaylı huzursuzluk duyarak
derhal tövbeye koşabilmesidir. Çünkü günah işledikten sonra kişinin
huzursuz olması onun imanına işarettir. Kur'în'da Allah bu kimseleri muttakî ve muhsin
olarak isimlendirmektedir. و الذين
اذا فعلوا
فاحشة او
ظلموا انفسهم
ذكروا الله
فاستغفروا
لذنوبهم و من
يغفر الذنوب
الا الله و لم
يصروا على ما
فعلوا و هم

تصيبه “Allah rahmetini yüz parçaya ayırmıştır. Bunlardan doksan dokuz tanesi kendisine, bir tanesini de arza indirmiştir. Bu bir parça rahmetle tüm yaratıklar birbirlerine şefkat gösterirler. O kadar ki, bir hayvanın yavrusunu emzirirken bir kötülük dokunur diye ayağını kaldırması da bu bir rahmettedir”. [32] Mümin, çok merhametli olan Allah'ın rahmetinden hiçbir zaman ümit kesmemelidir. قل يا عبادي الذين اسرفوا على انفسهم لا تقنطوا من رحمة الله ان الله يغفر الذنوب جمي e عا انه هو الغفور “(Ey Peygamberim!) De ki: Ey kendilerine yazık eden kullarım! Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyiniz. Allah, bütün günahları bağışlar. Çünkü O, çok bağışlayan ve çok merhamet edendir” (Zümer, 39/53). Allah tövbe eden kullarından razı olur,onları sever. ان الله يحب التوابين و يحب المتطهرين “Şüphesiz Allah çokça tövbe edenleri ve iyice temizlenenleri sever” (Bakara, 2/222) anlamındaki âyet bu gerçeği ifade etmektedir. Yüce Allah Tövbe suresinin 111 ve 112. âyetinde 9 özelliğe sahip olan insanların büyük başarı elde ettiklerini bildirmekte ve bu kimseler arasında tövbe edenleri de zikretmektedir. Ayetin sonunda müminlerin müjdelenmesi istenmektedir. و بشر المؤمنين SONUÇ İnsanlar, sevap ve günah işleyebilecek özellikte yaratılmışlardır. Peygamberler hariç her insanın az çok günahı vardır. Yüce Allah da insanın hiç günah işlememesini değil, günahta ısrar etmemesini, işlediği günahına tövbe etmesini istemektedir. Bu itibarla insan işlediği günahına tövbe etmelidir. İnsanın tövbe etmede acele etmesi gerekir. Çünkü ölümün insana ne zaman geleceği belli olmaz. Ölüm gelip çatmadan önce şartlarına uygun tövbe edildiği takdirde Allah kulunun tövbesini kabul eder. Çünkü Allah tevâb yani tövbeleri çok kabul edendir. Allah kulunun tövbe etmesine sevinir. Mümin günahına şartlarına uygun tövbe edebildiği ve günahı bağışlandığı zaman hiç günah işlememiş gibi olur. Tövbe eden mümin, Allah ve peygambere itaat etmiş hem günahından kurtulmuş hem de sevap kazanmış olur. Tövbeler aracıya ihtiyaç olmadan doğrudan Allah'a yapılır. Tövbe etmek için özel bir zamana ve mekana ihtiyaç yoktur. Her zaman ve mekanda tövbe edilebilir. Kul haklarıyla ilgili günahlarda hak sahibine hakkının verilmesi ve ondan helallik alınması gerekir. Şirk, küfür, inkâr, isyan büyük küçük her türlü günahtan şartlarına uygun tövbe edildiği zaman tövbesi geçerli olur. Sadece son nefeste yapılan tövbeler geçerli değildir.

